

GUSTATORY ADJECTIVES WITH A «TRANSPARENT» PROTOTYPE

The article is dedicated to the study of lexico-semantic features of gustatory adjectives (GA) with the «transparent» prototype in English. The types of word-formation and structure of GA are also investigated. In addition, GA are discussed in terms of the thematic groups they constitute.

Key words: *gustatory lexical units, modes of perception, sensory prototype, gustatory adjectives, taste perception, thematic groups, word formation.*

1. **Вступні зауваження.** Людина постійно перебуває у взаємозв'язку з навколишньою дійсністю й за допомогою органів чуття має можливість отримувати інформацію про світ. Важливу роль при цьому відіграє те, як саме вона сприймає та концептуалізує дійсність, які об'єктивні й суб'єктивні фактори домінують у формуванні її картини світу [2].

Серед емпіричних відчуттів притаманних людині важливе місце посідає смак. З наукової точки зору вважається, що смаковий аналізатор здатний розрізняти чотири чи п'ять елементарних смаків: солоний, кислий, солодкий, гіркий та смак, що називають *umami*, який є подібним до смаку глутамату натрію [7]. Людина сприймає смак органами чуття, оцінює його та робить певні висновки з приводу смакової якості того чи іншого продукту, покладаючись на індивідуальні й культурні особливості.

Необхідно зазначити, що смакові сенсоризми орієнтуються на певні еталони, які залежать від особливостей світосприйняття носіїв різних мов. Так, для солодкого смаку прототиповими є цукор та мед, для солоного – сіль, гіркокого – полин, хінін та кава, кислого – лимон, кислота та оцет [7].

Як зазначає І. Рuzін, еталонність ГП може бути «прозорою», тобто еталон міститься безпосередньо у внутрішній формі слова, наприклад, *sugary* «containing sugar, or tasting like sugar» [6] 'цукровий', або ж «непрозорою», коли еталон заданий поза межами слова, як от *sweet* «containing or having

a *taste like sugar*» [6] ‘солодкий’[4].

Мета даної роботи полягає у виявленні особливостей групи густативних прикметників (ГП) із «прозорим» еталоном. *Об’єктом* дослідження виступають ГП англійської мови з «прозорим» еталоном. *Предметом* дослідження є структурні та лексико-семантичні особливості ГП англійської мови з «прозорим» еталоном. *Матеріалом* дослідження слугують 32 ГП, отримані методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел англійської мови.

2. Структурні та лексико-семантичні особливості ГП з «прозорим» еталоном. Необхідність позначення різноманітних смакових якостей продуктів харчування та порівняно невелика кількість одиниць густативної лексики (ГЛ) сприяє утворенню категорії прикметників для номінації смаку, що називають смакову властивість за тими предметами, похідними від якого вони є. Наприклад, *minty* «*tasting or smelling of mint*» [6] ‘м’ятний’, *peppery* «*tasting or smelling of pepper*» [6] ‘перцевий’.

Як зазначає М. Білоус, дана група ГЛ є відкритою, адже вона постійно поповнюється новими одиницями при виникненні необхідності позначення смакових якостей, що не мають словесних відповідників у лексичній системі мови. ГП можуть утворюватися від іменників, що за своїм значенням належать до таких тематичних груп, як: 1) назви фруктів та овочів (*peach* – *peachy* ‘персиковий’, *garlick* – *garlicky* ‘часниковий’); 2) назви продуктів харчування (*cheese* – *cheesy* ‘сирний’); 3) назви напоїв (*wine* – *winey* ‘винний’); 4) назви рослин (*flower* – *flowery* ‘квітковий’, *mint* – *minty* ‘м’ятний’) тощо [1].

Варто додати, що ГП, які належать до даної групи, зазвичай використовуються в контексті, де продукти, похідними від яких вони є, слугують описовими по відношенню до інших продуктів (*meaty mushroom* ‘м’ясистий гриб’, *citrusy oil* ‘цитринова олія’), або ж навіть використовуються для передачі смаку, що є нехарактерним для того чи іншого продукту (*fishy onion* ‘цибуля з рибним присмаком/запахом’) [7].

Розглянувши вищенаведені приклади, можна зрозуміти, що похідні ГП можуть утворюватися суфіксальним способом, шляхом приєднання до твірної основи іменника суфікса -y (*mint-y*, *peach-y*). Окрім цього для англійської мови

характерним є явище ад'єктивної конверсії в описі смакових ознак. Наприклад, у словосполученні *chocolate taste* 'шоколадний смак' іменник *chocolate*, в результаті переходу в розряд прикметників, виконує роль означення. Для підтвердження даного явища, наведемо ще декілька прикладів: *caramel sauce* 'карамельний соус', *strawberry lemonade* 'полуничний лимонад', *cocomut ice-cream* 'кокосове морозиво'. Дане явище має назву ад'єктивної конверсії.

Важливо розуміти, що прикметники з «прозорим» еталоном можуть характеризувати продукт з точки зору його похідної основи, як, наприклад, у словосполученнях *mango juice* 'манговий сік', *nut butter* 'горіхова паста' або ж реалізувати компонент значення «приготований з додаванням продукту» (*ginger biscuit* 'імбирне печиво', *vanilla custard* 'ванільний заварний крем').

У зв'язку з постійним розвитком харчової промисловості, сьогодні існує велика кількість речовин, що за смаком нагадують їх еталон, але не містять його у своєму складі, в результаті чого досліджувані нами прикметники з розряду відносних можуть переходити в якісні [5]. Наприклад, у словосполученні *blueberry chewing gum* 'чорнична жуйка' ад'єктивований іменник *blueberry* відображає чорничний смак жуйки, не вказуючи при цьому на наявність чорниці у її складі.

ГП, що є похідними від назв тих чи інших продуктів харчування, за класифікацією І. Гайдаєнко, можна поділити на дві тематичні групи. До першої групи належать найменування на позначення смакових особливостей напоїв, страв, продуктів харчування, наприклад, *buttery* 'масляний', *creamy* 'вершковий', *vinegary* 'оцтовий', *floury* 'борошняний'. Друга тематична група позначає номінації смаку плодів (фруктів, ягід, овочів, горіхів), рослин (приправ, лікарських, дикорослих рослин) та грибів, наприклад, *grapy* 'виноградний', *nutty* 'горіховий', *plummy* 'сливовий', *malty* 'солодовий', *lemony* 'лимонний' [3].

Також необхідно зазначити, що для одиниць ГЛ з «прозорим» еталоном, що позначають складне смакове відчуття, характерним є процес синкретизму. Як результат, у межах їхньої семантики можуть поєднуватися такі компоненти, як «смак» і «запах». Для прикладу наведемо декілька

лексем: *fishy* «tasting or smelling of fish» [6] ‘рибний (смак/запах)’, *fruity* «tasting or smelling strongly of fruit» [6] ‘фруктовий (смак/запах)’.

3. **Висновки.** ГП з «прозорим» еталоном є похідними від відповідних продуктів харчування й утворюються способами суфіксації та ад’єктивної конверсії через необхідність збагачення корпусу ГЛ. Розглянуті ГП можуть вказувати на похідну основу страви, її компонент, характеризувати лише смакові властивості чи слугувати для опису смаку інших продуктів. Зрештою, було встановлено, що ГП з «прозорим» еталоном формують певні тематичні групи й шляхом синкретизму можуть поєднувати у своєму складі такі семантичні компоненти, як «смак» і «запах».

References

1. Билоус М. П. Прилагательные вкусообозначения в современном украинском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Львов, 1985. 206 с.
2. Бубырева Ж. А. Когнитивные основы номинаций осязательноговосприятия (на материалерусского, французского, английского языков) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Белгород, 2011. 23 с.
3. Гайдаєнко І. В. Назви на позначення смаку: етимологія, семантика, функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2002. 16 с.
4. Рузин И. Г. Модусы перцепции (зрение, слух, осязание, обоняние, вкус) и их выражение в языке : дисс. канд. филол. наук : 10.02.19. М., 1995. 199 с.
5. Яровая Е. Ю. Лингвокультурологические особенности прилагательных полимодальных ощущений во французском, английском и русском языках. Научные ведомости. Серия : Гуманитарные науки. 2015. № 12. С. 74–83.
6. Longman Dictionary of Contemporary English / [S. Bullon, A. Gadsby, etc. (eds.)]. Edinburg : Pearson Education Limited, 2014. 2161 p.
7. Magee H. Talking About Taste: How the Description of Food Means and Does. Linguistics Thesis : Swarthmore College, 2009. 46 p.